

PIOTR ŁAPIŃSKI

PERSPEKTYWY MONITOROWANIA STĘŻENIA ALKOHOLU W TRYBIE CIĄGŁYM WOBEC OSÓB OSADZONYCH W WIĘZIENIACH

WSTĘP

Nadużywanie alkoholu generuje wiele społecznych, zdrowotnych, ekonomicznych i etycznych problemów destruktywnie wpływających na jakość życia społecznego (Włodarczyk, 2018, s. 241-251; Wojcieszek, 2019, s. 51-75). Problemy te, występując w odmiennych względem siebie grupach społecznych, wykazują zarówno wiele cech wspólnych, jak i cech typowych dla poszczególnych środowisk, różnicując je pod względem charakterystyki zjawiska nadużywania alkoholu oraz jego skutków (Frąckowiak i Motyka, 2015, s. 318-321). W projektowaniu rozmaitych systemów profilaktycznych oraz działań korekcyjnych, ukierunkowanych na rozwiązywanie problemów alkoholowych, wykorzystuje się zarówno dane epidemiologiczne o skali i charakterystyce zjawiska w poszczególnych środowiskach jak i informacje dotyczące poszczególnych osób, np. ich stylu picia czy radzenia sobie ze skutkami picia. Trafna diagnoza stanowi bowiem jeden z warunków skuteczności działań zaradczych.

Część informacji, charakteryzujących problemy alkoholowe poszczególnych grup społecznych, uzyskuje się w wyniku kontroli trzeźwości prowadzonych w ramach działań prewencyjnych. W ramach takich działań wobec kierowców pojazdów mechanicznych powszechnie wykorzystuje się przenośne urządzenia do pomiaru stężenia alkoholu w wydychanym powietrzu. Ich użycie pozwala stwierdzić stan po spożyciu alkoholu lub stan nietrzeźwości¹, stanowiące podstawę doraźnego wyeliminowania z ruchu dro-

---

Płk dr PIOTR ŁAPIŃSKI – Dyrektor Instytutu Badawczo-Rozwojowego, Wyższa Szkoła Kryminologii i Penitencjarystyki w Warszawie; adres do korespondencji: ul. Wiśniowa 50, 02-520 Warszawa; e-mail: piotr.lap@interia.pl, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4172-9706>.

¹ Zob. kryteria określania stanu po spożyciu alkoholu oraz stanu nietrzeźwości zawarte w art. 46.2 i 3 ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu

gowego i wdrożenia sankcji. Urządzenia te wykorzystuje się do kontroli trzeźwości pracowników, np. operatorów maszyn, lekarzy czy funkcjonariuszy porządku publicznego. Urządzenia przenośne do pomiaru alkoholu w wydychanym powietrzu służą jednak przede wszystkim do wykonywania pomiarów incydentalnych, dających jednorazowy odczyt wobec osoby w konkretnej sytuacji. Wynika to z faktu, że osoba, wobec której zamierza się dokonać pomiaru, nie pozostaje w stałej łączności z urządzeniem. Do łączności tej dochodzi jedynie w chwili pomiaru. Dlatego urządzenia te nie mogą dostarczać danych pozwalających określić styl picia osoby monitorowanej. Ponadto w zastosowaniach służb kontroli ruchu drogowego pomiary z wykorzystaniem tych urządzeń najczęściej mają charakter losowy. W takich okolicznościach część sił i środków kierowanych jest w stronę kierowców, co do których nie istnieje ryzyko kierowania pojazdem pod wpływem alkoholu.

1. NIEINWAZYJNY POMIAR STĘŻENIA ALKOHOLU W TRYBIE CIĄGŁYM

Stały postęp technologiczny umożliwia dokładniejsze monitorowanie stężenia alkoholu w odniesieniu do konkretnych osób. Dzięki możliwości dokonywania pomiarów w trybie ciągłym możliwe jest gromadzenie danych składających się na obraz stylu picia. Ponadto zastosowanie do tego celu dyskretnych urządzeń osobistych, pozostających w stałej styczności z osobą monitorowaną, wyklucza konieczność bezpośredniego angażowania do pomiaru osób trzecich.

W ostatnich latach pomiar stężenia alkoholu we krwi w trybie ciągłym coraz szerzej stosuje się wobec pracowników niektórych branż. Sukcesywnie doskonalone są bowiem urządzenia do takiego pomiaru w sposób nieinwazyjny, przez skórę osoby monitorowanej. Wykorzystują one zjawisko wydalanania 1% spożytego alkoholu z potem oraz fakt, że stężenie alkoholu w pocie jest proporcjonalne do stężenia alkoholu we krwi. Warunkiem skutecznego pomiaru jest pozostawianie czujników w stałej styczności ze skórą, gdyż rejestrują one prąd elektryczny powstający w wyniku przekształcania się alkoholu w kwas octowy, co uwalnia elektrony. Dlatego urządzenia te projektuje się jako opaski na kostkę lub nadgarstek, co w efekcie daje możliwość dokonywania pomiarów z wysoką częstotliwością, np. co 10 sekund (Roberts i McKee, 2018, s. 5). Pierwsze tego typu urządzenia cechowało jednak wiele

---

alkoholizmowi (tj.: Dz.U. z 2019 r. poz. 2277) oraz oparte o te same warunki brzegowe wyjaśnienie stanu nietrzeźwości zawarte w art. 115. § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. z 1997 r. nr 88 poz. 553, z późn. zm.) [k.k.].

ograniczeń, jak np.: wysoki całkowity koszt monitorowania, konieczność indywidualnej kalibracji po przyjęciu określonej dawki alkoholu czy ich awaryjność (Greenfield i in., 2014, s. 43). Technologicznie bardziej zaawansowane oraz mniejsze i przez to bardziej przyjazne w codziennym funkcjonowaniu są urządzenia przeznaczone do noszenia na nadgarstku. Choć wciąż wymagają one ulepszeń (Wang i in., 2018, s. 13, 17-19) znajdują one zastosowanie w wymiarze sprawiedliwości i w badaniach naukowych.

Pierwsze wdrożenia urządzeń do nieinwazyjnego pomiaru stężenia alkoholu w trybie ciągłym wobec sprawców czynów zabronionych przeprowadzono w USA. Stosowano przy tym kryterium oceny powiązania przestępstwa z alkoholem. W efekcie monitorowaniem takim objęto nie tylko niektórych sprawców przestępstw popełnionych pod wpływem alkoholu, np. wypadków drogowych (przy stwierdzonym wysokim stężeniu alkoholu, oraz gdy w wyniku takiego zdarzenia osoby poniosły śmierć lub doznały obrażeń ciała), ale także przestępstw niepopełnionych pod wpływem alkoholu, jeśli oceniono, że alkohol wystąpił wśród przyczyn przestępstwa, np. wybranych sprawców przemocy w rodzinie czy napaści. Monitorowanie takie stosuje się także wobec przestępców młodocianych, w przypadkach uznania przez uprawniony organ, że jest to uzasadnione historią problemów alkoholowych lub związkami między spożywaniem alkoholu a popełnianiem czynów zabronionych (McKnight, Fell i Auld-Owens, 2012, s. 5-6).

Autor stawia jednak pytanie o zasadność stosowania pomiaru stężenia alkoholu w trybie ciągłym wobec niektórych sprawców przestępstw już odbywających za popełnione przestępstwa karę skutkującą pozbawieniem wolności². Jako penitencjarysta autor dostrzega bowiem poważne zagrożenia związane ze spożywaniem alkoholu przez więźniów (zarówno przebywających na terenie więzień jak i korzystających z czasowych zezwoleń na ich opuszczenie). Dlatego przed niniejszym opracowaniem postawiono cel w postaci dokonania analizy zasadności i możliwości wykorzystania wobec tych osób systemu monitorowania stężenia alkoholu w trybie ciągłym (CAMS)³. W analizie tej uwzględ-

---

² Użycie określenia „osoba odbywająca karę skutkującą pozbawieniem wolności” miało na celu uwzględnienie w analizach oprócz osób, odbywających zasadniczą karę pozbawienia wolności, także osoby odbywające zastępczą karę pozbawienia wolności, karę aresztu wojskowego, karę aresztu lub zastępczą karę aresztu orzeczoną za wykroczenie, zastępczą karę pozbawienia wolności orzeczoną za wykroczenie skarbowe, karę porządkową, a także osoby, wobec której jest wykonywany środek przymusu. Zob. Rozporządzenie ministra sprawiedliwości z dnia 23 czerwca 2015 r. w sprawie czynności administracyjnych związanych z wykonywaniem tymczasowego aresztowania oraz kar i środków przymusu skutkujących pozbawieniem wolności oraz dokumentowania tych czynności ze zm. (tj. Dz. U. z 2020 r. poz. 869).

³ Continuous Alcohol Monitoring System (CAMS), to nazwa przyjęta przez autora na potrze-

nione zostaną różne okoliczności, w których może nastąpić sprzeczne z prawem i szkodliwe dla realizacji celów osadzenia spożycie alkoholu przez osobę ujętą w ewidencji aresztu śledczego lub zakładu karnego. Osoby osadzone w więzieniach są dość specyficzną grupą społeczną pod względem występujących w niej problemów alkoholowych oraz wskazań w zakresie monitorowania picia alkoholu. Szczególnej uwagi pod tym względem wymagają więźniowie, których przestępstwo popełnione zostało w jakimkolwiek powiązaniu ze spożywaniem alkoholu, a także osoby, których styl picia zakłócić może adaptację społeczną po zwolnieniu z więzienia (Graham i in., 2012, s. 9). Inspiracją do powstania tego artykułu były ustalenia zawarte w ekspertyzie sporządzonej w 2020 roku dla ministra sprawiedliwości w Polsce (Nowak i wsp., 2020).

2. OSOBY ODBYWAJĄCE KARĘ SKUTKUJĄCĄ POZBAWIENIEM WOLNOŚCI

Niniejszą analizą objęte zostaną osoby, którym wymierzono karę skutkującą pozbawieniem ich wolności, a następnie karę taką wprowadzono do wykonania. W efekcie osoby te ujęte są w stanie ewidencyjnym jednej z jednostek organizacyjnych więziennictwa. Oznacza to, że stosuje się wobec nich przepisy dotyczące wykonywania kary pozbawienia wolności, w tym zakazy posiadania⁴ i spożywania alkoholu⁵. Według stanu na 31.12.2020 r. w polskich zakładach karnych przebywało 59.202 takich osób⁶.

---

by niniejszego opracowania. We współtworzonej przez autora ekspertyzie pt. *Możliwości adaptacji systemu transdermalnego monitorowania stężenia alkoholu (TMSA) do polskich uwarunkowań prawno-społecznych* użyto nazwy „System Transdermalnego Monitorowania Stężenia Alkoholu” (patrz: Nowak i wsp., 2020). Autor wyraża jednak przekonanie, że nazwa opiniowanego systemu monitorowania powinna przede wszystkim ukazywać możliwość dokonywania pomiarów w trybie ciągłym a nie ich transdermalny charakter.

⁴ Służba Więzienna nie prowadzi odrębnych statystyk przypadków wejścia przez osoby osadzone w posiadanie alkoholu ani statystyk związanych z jego spożyciem. Stwierdzone fakty posiadania alkoholu ujęte są w zbiorczych statystykach posiadania przez osoby osadzone przedmiotów niedozwolonych (w roku 2019 odnotowano 1451 takich zdarzeń, tj. o 149 więcej niż w roku 2018). Jednak ze względu na fakt ujmowania w tej statystyce faktów posiadania również takich przedmiotów, jak np. telefony komórkowe czy nośniki pamięci, przydatność tych danych dla prowadzonych tutaj rozważań jest mocno ograniczona.

⁵ Patrz: art. 116a pkt 4 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 kodeks karny wykonawczy (tj. Dz. U. z 2020 r. poz. 523, 568).

⁶ Wg danych Centralnego Zarządu Służby Więziennej, udostępnionych na potrzeby tego opracowania, w dniu 25.01.2021 r. pełny stan populacji więźniów w Polsce w dniu 31.12.2020 r. wyniósł 67.894. Liczba ta zawierała 8.692 osób tymczasowo aresztowanych oraz 59.202 skazanych lub ukaranych.

Problemy alkoholowe są silnie powiązane ze zjawiskiem przestępczości (Dingwall, 2013, s. 23-45; Talpins i in., 2013, s. 519-522). Znajduje to odzwierciedlenie w statystykach dotyczących populacji więźniów. W roku 2020 w związku z podejrzeniem uzależnienia przeprowadzono badania i wydano opinie psychologiczne wobec 11.041 osób osadzonych. Uzależnienie od alkoholu w drodze wydania opinii psychologicznej zdiagnozowano wobec 3.358 osób osadzonych⁷. Faktyczna liczba osób osadzonych uzależnionych od alkoholu jest jednak większa, gdyż część danych o uzależnieniach udokumentowana jest w orzeczeniach psychologiczno-penitencjarnych osób osadzonych, a te (ze względu na sposób ich gromadzenia) nie mogą być poddawane informatycznym analizom statystycznym.

Ponieważ sąd skazujący często dysponuje wiedzą o uzależnieniu osoby skazywanej, bywa, że wymierzając karę określa jednocześnie konieczność odbycia przez tę osobę terapii uzależnień. W roku 2020 wśród wszystkich osób osadzonych, odbywających terapię w związku z uzależnieniem od alkoholu, 195 osób zostało skierowanych na taką terapię na mocy decyzji sądu orzekającego wydanej w trybie art. 62 kodeksu karnego⁸ [k.k.].

Dla pełnego zobrazowania skali problemów alkoholowych populacji więźniów w Polsce warto przytoczyć, że w roku 2020 w polskich jednostkach penitencjarnych aż 4.223 osoby objęto krótką interwencją w związku z pićciem ryzykownym lub uzależnieniem od alkoholu (tamże). Warto także zauważyć, że krótką interwencję stosuje się przede wszystkim wobec osób osadzonych pijących ryzykownie. Bywa jednak, że stosuje się ją także wobec osób ze stwierdzonym uzależnieniem, najczęściej wówczas, gdy wymiar wymierzonej im kary jest na tyle niski, że nie pozwala na odbycie przez nich pełnej terapii uzależnień w czasie pobytu w więzieniu. Ponadto aktualnie⁹ w jednostkach penitencjarnych przebywa 7.044 osób, które na mocy art. 178a k.k. zostały skazane za prowadzenie pojazdu mechanicznego (w ruchu lądowym, wodnym lub powietrznym) w stanie nietrzeźwości lub pod wpływem środka odurzającego.

Oczywiście działań zapobiegających przypadkom ewentualnego dążenia do wejścia w posiadanie alkoholu więziennictwo nie powinno ograniczać wyłącznie do osób osadzonych, u których występują jakiegokolwiek problemy alkoholowe. Istotą izolacji jest bowiem dotkliwa dla więźniów deprivacja

⁷ Wg danych Centralnego Zarządu Służby Więziennej, udostępnionych na potrzeby tego opracowania, w dniu 24.11.2020 r.

⁸ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. z 1997 r. nr 88 poz. 553, z późn. zm.).

⁹ Wg danych Centralnego Zarządu Służby Więziennej, udostępnionych na potrzeby tego opracowania, w dniu 20.01.2021 r.

potrzeb w znacznej części powodowana brakiem dostępności do większości dóbr i usług (Fidelus, 2020, s. 98; Shammass, 2017a, s. 1-4; Shammass, 2017b, s. 2). Z tego względu wejście w posiadanie alkoholu motywowane choćby chwilowym złagodzeniem skutków deprywacji, mimo ryzyka konsekwencji dyscyplinarnych, może być postrzegane jako atrakcyjne. Tymczasem niezależnie od poziomu stosowanych wobec konkretnej osoby osadzonej obostrzeń (wyrażonych choćby przez skierowanie jej do odbywania kary w określonym typie zakładu karnego), niezależnie też od systemu, w którym kara ta jest wykonywana, wszystkie osoby osadzone zobowiązane są do całkowitego powstrzymania się od spożywania alkoholu. Mocno rozwinięty system nadzorowania osób fizycznie przebywających w więzieniach sprawia, że kontrolowanie stanu ich trzeźwości jest łatwe, a w praktyce skuteczne. Jednak współczesny, humanitarny model wykonywania kary pozbawienia wolności współtworzą liczne rozwiązania skutkujące możliwością czasowego opuszczenia zakładu karnego przez osobę osadzoną. Rozwiązania takie uznawane są za bardzo korzystne, gdyż minimalizują negatywne skutki izolacji społecznej (Coyle & Fair, 2018, s. 69, 104; Iwanowska, 2013, s. 97; Kotowska, 2020, s. 29-30). Powszechnie stosuje się zatem system przepustek nagrodowych oraz losowych. Także część (czasem znaczną) takich aktywności, jak zatrudnienie, nauczanie, zajęcia kulturalno-oświatowe i sportowe oraz zajęcia terapeutyczne realizuje się poza terenem zakładu karnego.

Realizacja zasady otwartości wiąże się jednak z pewnym ryzykiem, również w obszarze bezpieczeństwa. Niektóre osoby osadzone, wbrew regulacjom prawnym, podczas pobytu poza terenem więzienia sięgają po alkohol wykorzystując sytuacje zmniejszonego dozoru lub uczestnictwa w aktywnościach bezdozorowych. W tym kontekście potrzebne wydaje się podjęcie rozważań o możliwościach i zasadności monitorowania w określonych sytuacjach stężenia alkoholu u osób osadzonych w trybie ciągłym.

3. ZATRUDNIENIE ZEWNĘTRZNE OSÓB OSADZONYCH A MONITOROWANIE ICH TRZEŻWOŚCI

O możliwości skierowania osoby osadzonej do pracy poza terenem zakładu karnego przesądza fakt uprzedniego jej zakwalifikowania do odbywania kary w określonym typie zakładu karnego. Realna możliwość takiego zatrudnienia zachodzi w przypadku osób osadzonych skierowanych do odbywania kary:

- w zakładzie karnym typu półotwartego (zmniejszony system konwojowania lub bez konwojenta), w którym aktualnie odbywa karę 26198 osób;
- w zakładzie karnym typu otwartego (przede wszystkim bez konwojenta), w którym aktualnie odbywają karę 1294 osoby¹⁰ (art. 91 i 92 k.k.w.)¹¹.

Istnieje także teoretyczna możliwość zatrudnienia poza terenem zakładu karnego osoby osadzonej skierowanej do odbywania kary w zakładzie karnym typu zamkniętego (art. 90 k.k.w.). Wymaga to jednak zastosowania tzw. pełnego systemu konwojowania, co wiązałoby się z koniecznością spełnienia szeregu wymogów ochronnych i zaangażowania zwiększonej liczby konwojentów. W efekcie wobec tej kategorii osób skazanych w przeważającej liczbie przypadków stosuje się zatrudnienie na terenie zakładu karnego. Odsetek osób zatrudnionych w ostatnim dniu roku 2019 ukształtował się na wysokim poziomie 55,7% populacji ogólnej¹² a w ostatnim dniu roku 2020 wyniósł on 51,9%¹³. W ostatnim roku znacząco spadła jednak liczba osób skazanych zatrudnionych poza terenem jednostki penitencjarnej. W dniu 31.12.2019 r. liczba ta (niezależnie od wymiaru etatu oraz formy zatrudnienia) wynosiła 7.875 skazanych, a w dniu 31.10.2020 r. wynosiła już tylko 2772 skazanych, by ostatecznie w dniu 31.12.2020 r. osiągnąć stan 1918 skazanych. Ponieważ jednak główną przyczyną spadku liczby osób skazanych zatrudnionych poza terenem są obostrzenia związane z zagrożeniem zakażeniem wirusem SARS-CoV-2, sytuację obecną można uznać za przejściową.

Więźniowie, pracujący poza terenem zakładu karnego, często wykonują czynności zawodowe w bezpośredniej styczności z osobami wolnymi, w żaden sposób niezwiązanymi z wymiarem sprawiedliwości. Dość często także osoby osadzone przemieszczają się do miejsca pracy bez dozoru, np. pieszo czy środkami komunikacji miejskiej. Okoliczności te, przy jednoczesnym zmniejszonym nadzorze osób osadzonych w miejscu pracy, składają się na znaczną łatwość ewentualnego wejścia w posiadanie alkoholu. Posiadanie takie jest jednak poważnym wykroczeniem regulaminowym, w wyniku którego dojść może do następnych wykroczeń, tj. spożycia alkoholu przez

¹⁰ Zob. Miesięczna informacja statystyczna, październik 2020 r. Ministerstwo Sprawiedliwości, Centralny Zarząd Służby Więziennej, Warszawa; dostępny na: https://sw.gov.pl/strona/sta_tystyka--miesieczna (otwarty 23.11.2020).

¹¹ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny wykonawczy (Dz. U. z 2020 r. poz. 523, 568) [k.k.w.]

¹² Roczna informacja statystyczna za rok 2019. Ministerstwo Sprawiedliwości, Centralny Zarząd Służby Więziennej, Warszawa; dostępny na: <https://sw.gov.pl/strona/statystyka-roczna> (otwarty 04.12.2020).

¹³ Wg danych Centralnego Zarządu Służby Więziennej udostępnionych na potrzeby tego opracowania w dniu 25.02.2021 r.

osobę osadzoną lub próby wniesienia alkoholu na teren zakładu karnego. Uzupelnienia wymaga, że spożycie alkoholu w miejscu pracy oznacza także wejście w konflikt z prawem pracy i stwarza poważne zagrożenia wypadkiem podczas pracy. Kontrolowanie trzeźwości pracowników należy do obowiązków (i leży w interesie) pracodawcy, który zobowiązany jest do „niedopuszczenia do pracy pracownika, jeżeli zachodzi uzasadnione podejrzenie, że stawiał się on do pracy w stanie po użyciu alkoholu albo spożywał alkohol w czasie pracy”¹⁴. Jednocześnie kontrolowanie trzeźwości pracowników, którzy ujęci są w stanie ewidencyjnym więziennictwa, należy do priorytetów Służby Więziennej głównie ze względów regulaminowych, resocjalizacyjnych oraz związanych z bezpieczeństwem wewnętrznym więzień.

Obecnie stosowany przez więziennictwo system wrywkowych, ale dość częstych kontroli trzeźwości przeprowadzanych w momencie powrotu z pracy osób osadzonych zatrudnionych na zewnątrz zakładu karnego oraz znacznie rzadszych kontroli trzeźwości w miejscu pracy wydaje się niewystarczający. Warto mieć świadomość, że pobyt osoby osadzonej poza terenem zakładu karnego w związku z jego wyjściem do pracy, przy zatrudnieniu na pełny etat, trwa znacznie ponad 8 godzin (czas pracy plus czas drogi do pracy i drogi z pracy). W tym czasie powstaje realna możliwość wejścia przez osobę osadzoną w posiadanie alkoholu na początku dnia pracy (np. zakupu w drodze do pracy), spożycia go bezpośrednio lub w krótkim czasie po zakupie, a następnie udania się do pracy i stawienia się w zakładzie karnym po zakończonym dniu pracy w stanie uniemożliwiającym wykrycie spożycia alkoholu. Dla ukazania poziomu takiego zagrożenia autor dokonał obliczeń opartych na hipotetycznych danych osoby osadzonej pracującej poza terenem zakładu karnego w godzinach od 7:00 do 15:00, dojeżdżającej samodzielnie do miejsca pracy. Przyjęto, że osoba ta opuszcza zakład karny 40 minut przed rozpoczęciem pracy z obowiązkiem stawienia się do zakładu karnego 40 minut po zakończeniu pracy. Celem przybliżonego ustalenia ilości alkoholu, którego wypicie jest możliwe, przy jednoczesnym braku możliwości wykrycia tego faktu podczas kontroli trzeźwości po zakończeniu pracy wykorzystano narzędzie komputerowe o nazwie *Alkoholowe liczydełko*, które udostępnione jest na stronie internetowej Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych¹⁵. Przyjęto hipotetyczne następujące dane:

¹⁴ Zob. art. 17.1 ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (tj.: Dz. U. z 2019 r. poz. 2277).

¹⁵ Alkoholowe liczydełko udostępnione poprzez stronę <http://www.parpa.pl> lub bezpośrednio pod adresem <http://www.alkoholoweliczydelko.pl/>.

- godzina opuszczenia zakładu karnego: 6:20
- godzina zakupu alkoholu: 6:30
- godzina spożycia alkoholu: 6:45
- kontrola trzeźwości (godzina stawienia się w zakładzie karnym): 15:40
- płeć: męczyzna
- waga: 86 kg
- rodzaj alkoholu: czysta wódka o zawartości 40% alkoholu dozowana w porcjach 50 gramów

Do *alkoholowego liczydela* wprowadzono wymagane dane. Następnie dokonano odczytu stanu trzeźwości na godzinę 15:40 dla wartości spożycia 1 kieliszka wódki. Po uzyskaniu odczytu zerowego zwiększano stopniowo dane o dawce spożytego alkoholu (za każdym razem o 1 kieliszek). Pierwszy dodatni odczyt (o wartości 0,05‰) uzyskano po wprowadzeniu wartości 5 kieliszków wódki. Okazało się zatem, że spożycie o godzinie 6:45 aż 200 g wódki nie zostałyby wykryte o godzinie 15:40 (odczyt zerowy). Następnie celem ustalenia wpływu spożycia takiej ilości alkoholu na trzeźwość pracownika w miejscu pracy (a więc bezpieczeństwo pracy) w *alkoholowym liczydeltu* zmieniono ustawienie godziny kontroli trzeźwości wprowadzając wartość 7:30 (a więc 30 minut po rozpoczęciu pracy i 45 minut po spożyciu). Zmiana ta dała odczyt 0,96‰, co interpretowane jest jako stan, w którym następują „zaburzenia równowagi, spadek sprawności intelektualnej, opóźnienie czasu reakcji, wyraźna drażliwość, wzrost ciśnienia krwi”¹⁶.

Jest oczywiste, że wykonywanie pracy po spożyciu takiej ilości alkoholu stwarza bardzo poważne zagrożenie dla pracownika, współpracowników, a niekiedy (zależnie od charakteru wykonywanych czynności zawodowych) także dla osób postronnych. Zasadne zatem wydaje się monitorowanie stężenia alkoholu osób osadzonych podczas wykonywania przez nich pracy poza terenem zakładu karnego. Szczególnie korzystne pod względem bezpieczeństwa byłoby zastosowanie technologii dających możliwość pomiaru u tych osób stężenia alkoholu w trybie ciągłym. Dotyczy to zwłaszcza osób, które mogą mieć problemy z kontrolą utrzymania abstynencji alkoholowej. Jednocześnie w rozwiązaniu takim dostrzec warto nowe możliwości dotyczące zatrudnienia poza terenem zakładu karnego osób, które ze względu na przeszłość alkoholową nie mogły na takie zatrudnienie uzyskać stosownego zezwolenia. W przypadku osób osadzonych, wykonujących obowiązki zawodowe wspólnie z osobami wolnymi, istotna wydaje się także możliwość kontrolowania ich trzeźwości w sposób niewymagający bezpośredniego zaangażowania

¹⁶ Tamże: opis „Co oznacza Twój wynik?” znajdujący się pod liczydłem.

w pomiar osób trzecich i tym samym niestygmatyzujący ich wśród współpracowników.

4. PROBLEM MONITOROWANIA KONSUMPCJI ALKOHOLU PRZEZ OSOBY OSADZONE PODCZAS PRZEPUSTEK

W polskim systemie penitencjarnym funkcjonuje rozbudowany system zezwoleń na czasowe opuszczenie przez osobą osadzoną zakładu karnego (Szczygieł, 2013, s. 92). Łączna liczba przepustek udzielonych w 2019 roku (na mocy art. 91 pkt 7 k.k.w., art. 92 pkt 9 k.k.w., art. 138 § 1 pkt 7 k.k.w., art. 138 § 1 pkt 8 k.k.w., art. 141a § 1 k.k.w. oraz art. 165 § 2 k.k.w.) wyniosła 43.006, z czego 41.795 były to przepustki bezdozorowe¹⁷. W roku 2020, ze względu na ograniczenia wywołane pandemią Covid-19, udzielono łącznie jedynie 7485 przepustek, z czego 6656 przepustek bezdozorowych¹⁸.

Przepustka jest wyrazem znacznej dozy zaufania wobec osoby osadzonej ze strony administracji zakładu karnego. Mimo trudnego do wyeliminowania ryzyka wykorzystywania przepustek niezgodnie z przeznaczeniem o licznych ich udzielaniu przesądzają ich walory, które (oprócz tych oczywistych, związanych z kontaktem ze światem zewnętrznym) powinny być intensyfikowane wytyczeniem osobie osadzonej celu przepustki¹⁹. Po przepustce natomiast sposób i stopień realizacji celu przepustki powinien być weryfikowany.

W trosce o realizowany wobec osoby osadzonej proces resocjalizacji każde udzielenie tej osobie przepustki powinno być poprzedzone uświadomieniem jej celu przepustki oraz oczekiwanego wobec niej zachowania podczas przepustki. Powszechne i proporcjonalne do potrzeb powinno być także korzystanie przez dyrektorów zakładów karnych z uprawnienia do zobowiązania osoby osadzonej do określonego zachowania podczas przepustki (dotyczy przepustek, o których mowa w art. 138 § 1 pkt 7 lub 8 k.k.w. lub zezwoleń

¹⁷ Zob. roczna informacja statystyczna za rok 2019, tab. 39. Ministerstwo Sprawiedliwości, Centralny Zarząd Służby Więziennej, Warszawa. dostępna na: <https://sw.gov.pl/strona/statystyka-roczna> (otwarty 04.12.2020).

¹⁸ Wg danych Centralnego Zarządu Służby Więziennej, udostępnionych na potrzeby tego opracowania, w dniu 28.01.2021 r.

¹⁹ Wychowawca ma obowiązek poinformowania skazanego o zasadach i celu wykorzystywania przepustek; Zob. zarządzenie 19/16 Dyrektora Generalnego Służby Więziennej z dnia 14 kwietnia 2016 r. w sprawie szczegółowych zasad prowadzenia i organizacji pracy penitencjarnej oraz zakresów czynności funkcjonariuszy i pracowników działów penitencjarnych i terapeutycznych oraz oddziałów penitencjarnych. Obowiązek ten dotyczy przypadków określonych w §47 tego zarządzenia.

wskazanych w art. 141a k.k.w. czy w art. 165 § 2 k.k.w.). Oczekiwania bądź zobowiązania takie mogą oczywiście dotyczyć określonego, zindywidualizowanego co do ich treści, zachowania osoby osadzonej wobec alkoholu. Mimo tych starań trudna do ustalenia część osób osadzonych spożywa alkohol w trakcie przepustek. Niektóre z tych osób na tyle tracą podczas przepustki kontrolę nad piciem, że po przepustce zgłaszają się do więzienia w stanie nietrzeźwości. W roku 2019 odnotowano w Polsce 36 takich przypadków, a w roku 2020 przypadków takich było 12²⁰ (co ma związek z wcześniej podaną znacznie mniejszą ogólną liczbą przepustek). Bliższe poznanie skutków zjawiska spożywania alkoholu podczas przepustek wymagałoby analizy przyczyn spóźnień (232 przypadki w roku 2019 i 23 w roku 2020) oraz niestawiania z przepustek w wyznaczonym terminie (100 przypadków w roku 2019 oraz 10 przypadków w roku 2020)²¹. Aktualnie jednak nie są dostępne żadne źródła pozwalające ukazać statystykę występowania alkoholu wśród przyczyn spóźnień oraz niestawiania się z przepustek.

Praktyka penitencjarna autora wskazuje, że rozważając udzielenie osobie osadzonej przepustki, dość często napotyka się wątpliwości co do prawidłowego jej wykorzystania, które powiązane są z wcześniejszymi bądź aktualnymi problemami alkoholowymi tej osoby. Prawdopodobne zatem jest, że udzielając osobie osadzonej przepustki bezdozorowej, w indywidualnie ocenianych przypadkach zasadne okazać się może pozostawienie pod dozorem jednego z obszarów czasowego korzystania z wolności, jakim jest konsumowanie alkoholu. Wydaje się zatem, że system monitorowania stężenia alkoholu w trybie ciągłym mógłby stanowić wsparcie dla systemu przepustkowego w egzekwowaniu celów przepustek.

Powstrzymanie się od spożywania alkoholu jako realizacja zobowiązania związanego z udzieleniem warunkowego przedterminowego zwolnienia

Warunkowe przedterminowe zwolnienie jest jednym z kodeksowych środków związanych z poddaniem sprawcy próbie²², a „czas pozostały do odbycia kary stanowi okres próby” (art. 80§1 k.k.). Warunkowość tego rodzaju zwolnienia znajduje swój wyraz w oczekiwaniu od osoby zwolnionej określonego zachowania pod rygorem ponownego wprowadzenia do wykonania

²⁰ Wg danych Centralnego Zarządu Służby Więziennej, udostępnionych na potrzeby tego opracowania, w dniu 29.01.2021 r.

²¹ Tamże.

²² Regulacje dotyczące środków związanych z poddaniem sprawcy próbie zawarto w rozdziale VIII k.k.w.

pozostałej do odbycia części kary (art. 159§1 k.k. w. zw. z. art. 72§1 k.k.). W kodeksowym katalogu możliwych do zastosowania zobowiązań (dobieranych indywidualnie dla każdej osoby zwalnianej) zawarto m.in. zobowiązanie do powstrzymania się od nadużywania alkoholu lub innych środków odurzających (art. 72§1 pkt 5 k.k.) oraz zobowiązanie do poddania się terapii uzależnień (art. 72§1 pkt 6 k.k.). Wnioskować zatem można, że dopuszcza się możliwość warunkowego przedterminowego zwolnienia osoby osadzonej mającej trudności w kontrolowaniu picia alkoholu, w tym osoby uzależnionej, która w więzieniu nie została poddana lub nie ukończyła terapii odwykowej. Zauważyć też trzeba, że odwołanie się do nadużywania (a nie do używania) alkoholu w treści pkt 5 art. 72§1 k.k. nie musi oznaczać oczekiwania utrzymania abstynencji alkoholowej od osoby, wobec której zobowiązanie takie zostanie zastosowane. Oznaczać bowiem może oczekiwanie zespołu zachowań określanych jako „picie umiarkowane”, które jest celem programów ograniczania picia (Głowik, 2019, s. 97). Z perspektywy terapeutycznej, zalenie od przyjętych w terapii celów (które powinny znaleźć odzwierciedlenie w treści zobowiązań określonych wobec osoby warunkowo zwalnianej) nadużyciem może być jakakolwiek konsumpcja alkoholu (gdy celem jest abstynencja), lub konsumpcja ponad poczynione ustalenia terapeutyczne (gdy celem jest np. nieprzekraczanie progu tzw. picia ryzykownego). Wątpliwości nie budzi także sama możliwość udzielenia warunkowego zwolnienia osobie z historią problemów alkoholowych, która w więzieniu nie ukończyła terapii odwykowej. Warunkiem takiego zwolnienia jest jednak pozytywna prognoza kryminologiczno-społeczna, która uzasadniać ma przekonanie, że „skazany po zwolnieniu będzie [...] przestrzegał porządku prawnego, w szczególności nie popełni ponownie przestępstwa” (art. 77. § 1 k.k.). Samo jednak występowanie problemów alkoholowych nie zawsze pozostaje w bezpośredniej zależności przyczynowo-skutkowej z popełnieniem przez konkretną osobę przestępstwa, bądź ryzykiem jego popełnienia w przyszłości. Nieukończenie terapii nie musi więc oznaczać prognozy negatywnej w przedmiocie niewchodzenia w konflikt z prawem, zwłaszcza w kontekście możliwości zobowiązania osoby warunkowo zwalnianej do ukończenia takiej terapii w warunkach wolnościowych. Celem warunkowego zwolnienia jest bowiem umożliwienie osobie uwięzionej powrotu do społeczeństwa w warunkach wolności kontrolowanej, w razie stwierdzenia, że nie ma potrzeby wykonania kary w całości (Goniewicz, 2017, s. 128).

Zasadna wydaje się zatem refleksja nad wykorzystaniem wobec niektórych osób, warunkowo zwalnianych z więzień (w nieokreślonej jeszcze przy-

szłości), technologii umożliwiającej monitorowanie stężenia alkoholu w trybie ciągłym. Techniczna charakterystyka dostępnych już urządzeń pomiarowych pozwala przypuszczać, że system taki mógłby znaleźć zastosowanie zarówno w monitorowaniu abstynencji alkoholowej jak i w nadzorowaniu nienadużywania alkoholu pojmowanego w kategoriach picia umiarkowanego.

Dyskusja

Technologia, pozwalająca na monitorowanie w trybie ciągłym stężenia alkoholu w organizmie, może znaleźć zastosowanie zarówno wobec osób objętych czasowym zakazem spożywania alkoholu (np. pracownicy podczas wykonywania obowiązków zawodowych, uczestnicy stacjonarnej terapii odwykowej) jak i wobec osób objętych nakazem stałej, długotrwałej abstynencji (np. więźniowie). Zastosowanie takiego monitorowania wobec osób osadzonych w więzieniach wymagałoby uprzedniego dokonania dość daleko idących modyfikacji prawa karnego wykonawczego. Konieczne bowiem byłoby nadanie właściwym organom uprawnień do zarządzania zastosowaniem takiego monitorowania, określenie zasad wykonywania takiego nadzoru oraz wskazanie podmiotów sprawujących nadzór.

Spożycie alkoholu przez osobę osadzoną w zakładzie karnym lub areszcie śledczym jest poważnym, wieloaspektowym naruszeniem więziennego porządku wewnętrznego. Z jednej strony zdarzenie takie poważnie godzi w bezpieczeństwo wewnętrzne więzienia. Ponadto z perspektywy celu wykonywania kary pozbawienia wolności, wejście przez osobę uwięzioną w posiadanie alkoholu, jego spożycie lub wprowadzenie go do obrotu może okazać się destruktywne dla efektów, stosowanych wobec tej osoby, oddziaływać zmiano-twórczych.

Uprawnienie do zarządzania objęciem osoby osadzonej czasowym monitorowaniem stężenia alkoholu w trybie ciągłym powinno zostać odpowiednio wkomponowane w obecną organizację sposobu wykonywania kary pozbawienia wolności. Zważywszy na ustawowy katalog organów postępowania wykonawczego w Polsce (art. 2 k.k.w.), najbardziej zasadne wydaje się nadanie tego uprawnienia dyrektorowi zakładu karnego lub aresztu śledczego. Warto, aby uprawnienie to pozwalało na zastosowanie takiego monitorowania nie tylko wobec omówionych w tym opracowaniu grup osób osadzonych, ale także w innych sytuacjach, w których osoba osadzona przebywa bez dozoru funkcjonariusza poza terenem zakładu karnego, np. w związku z uczestnictwem w zajęciach kulturalno-oświatowych, nauczaniu lub w zajęciach terapeutycznych.

Nadawanie dyrektorowi zakładu karnego możliwości zarządzania takiego monitorowania nie wydaje się jednak zasadne w przypadku osób zwalnianych warunkowo, gdyż *de facto* będzie ono wdrożone po zwolnieniu z zakładu karnego. Jednak ze względu na realizowaną w toku wykonywania kary wnikliwą pracę osobopoznawczą, administrację zakładu karnego uznać należy za podmiot najbardziej kompetentny w opiniowaniu zasadności takiego monitorowania. Warte rozważenia byłoby zatem wprowadzenie możliwości posiłkowania się taką opinią przez organ uprawniony do zarządzania stosowania zdalnego monitorowania w trybie ciągłym poziomu alkoholu u osób zwalnianych warunkowo. Stanowisko administracji zakładu karnego w tym przedmiocie mogłoby stanowić część składową prognozy kryminologiczno-społecznej, która *de iure* zawierać musi m.in. odniesienie się do problemu uzależnień osoby opiniowanej czy do przebytych przez tę osobę terapii²³.

Prognozą kryminologiczno-społeczną posiłkuje się sąd penitencjarny orzekając w przedmiocie warunkowego przedterminowego zwolnienia. Sąd ten może także nałożyć określone obowiązki (o których mowa w art. 72§1 k.k.) na osobę zwalnianą warunkowo. Z racji posiadanych już uprawnień do przesądzenia o poddaniu konkretnego sprawcy próbie, za zasadne uznać można nadanie sądowi penitencjarnemu uprawnienia do zobowiązania osoby warunkowo zwalnianej do poddania się zdalnemu monitorowaniu stężenia alkoholu w trybie ciągłym. Zawarcie takiego zobowiązania w treści postanowienia o udzieleniu warunkowego przedterminowego zwolnienia wymagałoby jednak poszerzenia katalogu możliwych do zastosowania zobowiązań ujętych w treści art. 72§1 k.k. Rzecz jasna zobowiązania takie ustalane są indywidualnie, z uwzględnieniem cech i sytuacji każdej osoby. Jednak ze względu na (opisaną wcześniej) częstość występowania problemów alkoholowych w środowisku osób osadzonych postawić można hipotezę, że ewentualne (prawno-administracyjne i technologiczne) udostępnienie dla potrzeb systemu penitencjarnego możliwości stosowania monitorowania stężenia alkoholu w trybie ciągłym znalazłoby większe niż marginalne zastosowanie.

Wydaje się także, że z perspektywy osób osadzonych z historią problemów alkoholowych, na możliwość zastosowania omawianego tutaj systemu nadzorowania, spojrzeć można w kategoriach dodatkowej przesłanki ku pozytywnej prognozie kryminologiczno-społecznej, a w konsekwencji zwiększenia prawdopodobieństwa uzyskania warunkowego przedterminowego

---

²³ Patrz: §26 rozporządzenia ministra sprawiedliwości z dnia 14 sierpnia 2003 r. w sprawie sposobów prowadzenia oddziaływań penitencjarnych w zakładach karnych i aresztach śledczych (tj. Dz. U. z 12.09.2013 r., poz. 1067).

zwolnienia. Praktyka penitencjarna ukazuje wcale nie rzadkie przypadki negatywnego rozpatrzenia wniosku o warunkowe przedterminowe zwolnienie w związku z wątpliwościami dotyczącymi radzenia sobie osoby osadzonej z problemami alkoholowymi. Nie można zatem wykluczyć sytuacji, w której mimo wystąpienia takich wątpliwości, sąd penitencjarny udziela warunkowego zwolnienia kierując się przypuszczeniem, że przy wsparciu systemu CAMS osoba ta skutecznie przestrzegać będzie zaleceń dotyczących zachowania trzeźwości lub nienadużywania alkoholu.

Monitorowanie realizacji przez osobę warunkowo zwolnioną przypisanych jej zobowiązań sąd może powierzyć kuratorowi, osobie godnej zaufania, stowarzyszeniu, organizacji lub instytucji [...] powierzając jednemu z tych podmiotów dozór nad osobą zwolnioną²⁴. Zatem w przyszłości, w razie zobowiązania osoby zwalnianej do poddania się zdalnemu monitorowaniu stężenia alkoholu, zasadne byłoby stworzenie możliwości wglądu tym podmiotom w dane instytucji odpowiadającej za techniczne funkcjonowanie systemu monitorowania.

BIBLIOGRAFIA

- COYLE, A., FAIR, H. (2018). *A Human Rights Approach to Prison Management. Handbook for Prison Staff*. Third edition. Institute for Criminal Policy Research, Birkbeck, University of London.
- DINGWALL, G. (2013). *Alcohol use and Crime*. W: G. DINGWALL (red.), *Alcohol and Crime*. Routledge.
- FIDELUS, A. (2020). Uwarunkowania readaptacji społecznej skazanych – podstawy teoretyczne i aspekty praktyczne. *The Prison Systems Review*, 107,2.
- FRĄCKOWIAK, M., MOTYKA, M. (2015). Charakterystyka problemów społecznych związanych z nadużywaniem alkoholu. *Hygeia Public Health*, 50(2), 314-322.
- GŁOWIK, T. (2019). Change in paradigms in addiction therapy. *Resocjalizacja Polska*, 17. DOI: 10.22432/pjsr.2019.17.08.
- GRAHAM, L., PARKES, T., MCAULEY, A., DOI, L. (2012). *Alcohol problems in the criminal justice system: an opportunity for intervention*. Copenhagen: WHO.
- GREENFIELD, T.K., BOND, J., KERR, W.C. (2014). Biomonitoring for Improving Alcohol Consumption Surveys The New Gold Standard?. *Alcohol Rec.*, 36(1), 39-45.
- GONIEWICZ, G. (2017) Pozytywna prognoza kryminologiczna jako przesłanka stosowania środków probacyjnych. *Czasopismo Prawa Karnego i Nauk Penalnych*, 21,4.
- IWANOWSKA, A. (2013). *Przygotowanie skazanych do życia na wolności w trybie art. 164 k.k.w.* Warszawa: RPO.

---

²⁴ Zob. art. 159§1 k.k.w. Warto uzupełnić, że również osoby warunkowo zwolnione, nieobjęte dozorem, mają powinność wykonywania nałożonych na nie obowiązków (art. 159§2 k.k.w.).

- KOTOWSKA, K. (2020). Realizacja prawa osób pozbawionych wolności do poszanowania życia rodzinnego w kontekście stosowania art. 141a § 1 Kodeksu karnego wykonawczego. *The Prison Systems Review*, 108.
- MCKNIGHT, A.S., FELL, J.C., AULD-OWENS, A. (2012). *Transdermal alcohol monitoring: Case studies. (Report No. DOT HS 811 603)*. Washington, DC: National Highway Traffic Safety Administration.
- Miesięczna informacja statystyczna, październik 2020 r. Ministerstwo Sprawiedliwości, Centralny Zarząd Służby Więziennej, Warszawa. dostępny na: <https://sw.gov.pl/strona/statystyka-miesieczna> (otwarty 23.11.2020).
- NOWAK, B., KASPRZYK, M., MIELNIK, D., SKOWRON, D., TRZESZCZKOWSKA, M., ŁAPIŃSKI, P., GRZESIAK, S., NOWACKI, Z., ZAWADZKA, M., PYTKA, A., STACHOWICZ, A. (2020). *Możliwości adaptacji systemu transdermalnego monitorowania stężenia alkoholu (TMSA) do polskich uwarunkowań prawno-społecznych*. Ekspertyza Instytutu Badawczo-Rozwojowego Wyższej Szkoły Kryminologii i Penitencjarystyki w Warszawie. Dostępne w Internecie: <https://wskip.edu.pl/aktualności>.
- ROBERTS, W., MCKEE, S.A. (2018). Mobile Alcohol Biosensors and Pharmacotherapy Development Research. *Alcohol*. DOI: 10.1016/j.alcohol.2018.07.012.
- Roczna informacja statystyczna za rok 2019. Ministerstwo Sprawiedliwości, Centralny Zarząd Służby Więziennej, Warszawa. dostępny na: <https://sw.gov.pl/strona/statystyka-roczna> (otwarty 04.12.2020).
- SHAMMAS, V.L. (2017a). Pains of imprisonment. W: K.R. KERLEY (red.), *The Encyclopedia of Corrections*. Wiley-Blackwell.
- SHAMMAS, V.L. (2017b). The Society of Captives. W: K.R. KERLEY (red.), *The Encyclopedia of Corrections*. Wiley-Blackwell.
- SZCZYGIEL, G.B. (2013). *Zezwolenia na czasowe opuszczenie zakładu karnego w polskim systemie penitencjarnym*. Białystok: Temida 2.
- TALPINS, S., ROBERTSON, R., HOLMES, E., DUNAGAN, M. (2013). Alcohol and crime. W: P. BOYLE, P. BOFFETTA, A.B. LOWENFELS, H. BURNS, O. BRAWLEY, W. ZATOŃSKI, J. REHM (red.), *Alcohol: Science, Policy and Public Health*. Oxford University Press. DOI: 10.1093/acprof:oso/9780199655786.003.0023.
- WANG, Y., FRIDBERG, D.J., LEEMAN, R.F., COOK, R.L., PORGES, E.C. (2018). Wrist-Worn Alcohol Biosensors: Strengths, Limitations, and Future Directions. *Alcohol*. DOI: 10.1016/j.alcohol.2018.08.013.
- WŁODARCZYK, E. (2018). Społeczne konsekwencje problemu alkoholowego w Polsce. *Pedagogika Społeczna*, 2(68).
- WOJCIESZEK, K. (2019). *Propozycja dla Polski: trzeźwość. Studium z zakresu pedagogiki społecznej*. Warszawa: DiG.

Akty prawne

- Rozporządzenie ministra sprawiedliwości z dnia 14 sierpnia 2003 r. w sprawie sposobów prowadzenia oddziaływań penitencjarnych w zakładach karnych i aresztach śledczych (tj. Dz. U. z 2013 r., poz. 1067).
- Rozporządzenie ministra sprawiedliwości z dnia 23 czerwca 2015 r. w sprawie czynności administracyjnych związanych z wykonywaniem tymczasowego aresztowania oraz kar i środków

przymusu skutkujących pozbawieniem wolności oraz dokumentowania tych czynności ze zm. (t.j. Dz. U. 2020 r. poz. 869).

Obwieszczenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 8 lutego 2018 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie sposobu przeprowadzania badań na obecność alkoholu, środków odurzających lub substancji psychotropowych w organizmie skazanego pozbawionego wolności, ich dokumentowania oraz weryfikacji (Dz. U. z 2018 r. poz. 420).

Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (t.j.: Dz. U. z 2019 r. poz. 2277).

Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. z 1997 r. nr 88 poz. 553, z późn. zm.).
Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny wykonawczy (Dz. U. z 2020 r. poz. 523, 568).

PERSPEKTYWY MONITOROWANIA STĘŻENIA ALKOHOLU W TRYBIE CIĄGŁYM WOBEC OSÓB OSADZONYCH W WIĘZIENIACH

STRESZCZENIE

Spżycie alkoholu przez osobę osadzoną w więzieniu jest poważnym naruszeniem bezpieczeństwa zakładu karnego. Zdarzenie takie mocno zaburza także proces stosowanych wobec tej osoby oddziaływań zmianotwórczych. Dlatego w więzieniach stosuje się wyrwykowe kontrole trzeźwości zwłaszcza wobec więźniów powracających z zajęć poza terenem zakładu karnego oraz wobec powracających z przepustek.

Kontrolowanie trzeźwości więźniów z użyciem dotychczas dostępnych urządzeń do pomiaru alkoholu w wydychanym powietrzu czynią ten system nieszczelnym. Jest tak dlatego, że w przypadku więźniów wymóg dokonania pomiaru, jakim jest styczność monitorowanej osoby osadzonej i urządzenia, spełniany jest prawie wyłącznie na terenie zakładu karnego. Korzystne byłoby uzupełnienie tego systemu poprzez zastosowanie urządzeń monitorujących poziom stężenia alkoholu w trybie ciągłym (a więc także w czasie przebywania osoby osadzonej poza terenem zakładu karnego), najlepiej bez bezpośredniego zaangażowania osób trzecich (np. strażników) w sam pomiar.

Artykuł powstał na podstawie ekspertyzy sporządzonej w 2020 roku dla ministra sprawiedliwości w Polsce. W opracowaniu omówiono perspektywy wykorzystania systemu monitorowania alkoholu w trybie ciągłym wobec osób osadzonych w więzieniach. Podjęto to zagadnienie w odniesieniu do osób korzystających z przepustek, zatrudnionych poza terenem zakładu karnego oraz osób warunkowo zwalnianych z więzień.

Słowa kluczowe: więzień; trzeźwość; przepustka; warunkowe zwolnienie; monitorowanie stężenia alkoholu.

PERSPECTIVES OF CONTINUOUS MONITORING OF ALCOHOL CONCENTRATION IN CASE OF PRISONERS

SUMMARY

The consumption of alcohol is a serious violation of prison security. This incident strongly disturbs the process of change-forming effect applied to this person. Due to such events random

sobriety checks are practiced in prisons, especially to prisoners returning from activities outside penitentiary as well as to those returning from passes.

Controlling the sobriety of prisoners with the use of previously available breath alcohol measuring devices makes the system porous. The reason is that in case of jailed people the requirement to measure means contact between the monitored inmate and the device is done almost exclusively on the premises of the prison. It would be beneficial to complement this system by using devices that monitor the alcohol concentration level on a continuous basis (also when the prisoner is outside the penitentiary), preferably without the direct involvement of third parties (e.g. security guards) in the measurement itself.

The article is based on an expert opinion prepared in 2020 for the Minister of Justice in Poland. The article discusses the prospects of using the continuous alcohol monitoring system with regard to inmates. This issue was raised in relation to people using passes, employed outside the prison premises and those conditionally released from penitentiaries.

Keywords: prisoner; sobriety; furlough; pass; conditional release; monitoring of alcohol concentration.